

Gordana KOVAČIĆ

IN MEMORIAM IVANU GENERALIĆU

Nije ni malo jednostavno napisati in memoriam umjetniku svjetske reputacije o kojem su pisali mnogi poznati likovni kritičari i brojni novinari. O slikarskom i životnom putu Ivana Generalića zapisano je gotovo sve. Stoga nije potrebno još jednom enciklopedijski suhoparno iznositi ključne godine slikarove karijere, kao što je nepotrebno upuštati se u stručnu analizu njegovih radova, kada su već odavno tako precizno proučeni i određeni razvojnim fazama, a mnoga remek - djela raščlanjena do najmanjeg detalja. Vrijednost Generalićeva naivnog stvaralaštva dobro je znana i ocijenjena u okvirima ne samo domaće, nego i svjetske likovne umjetnosti.

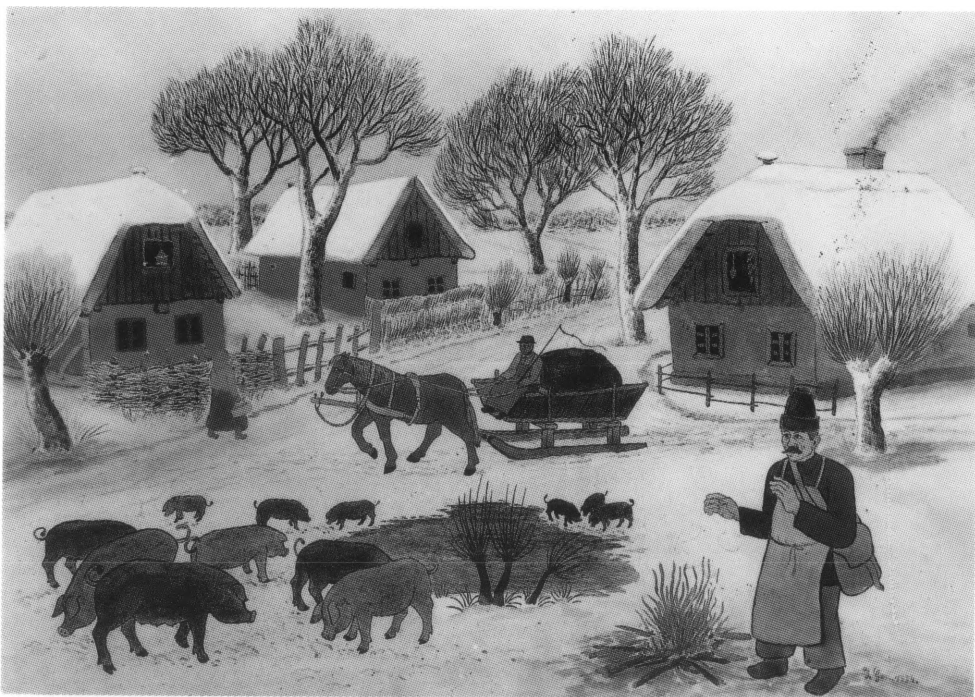
Nažalost, Ivana Generalića sam upoznala neposredno prije smrti, kada mu je teška bolest već nagrizla fizičku snagu. Umoran i iscrpljen životom žudio je za mirom i samoćom. Kao slikara upoznala sam ga putem fascinantnih krajolika, portreta i seoskih prizora na staklu. Pitam se da li ga je moguće upoznati kao ličnost čitajući njegove monografske zapise, brojne intervjuje i razgovore u kojima otvoreno, jednostavno i iskreno pripovijeda o svom slikarstvu i svom životu? Iz zanimljivih, često duhovito i uvijek plastično ispričanih životnih crtica odmah uočavamo da jedinstven doživljaj svijeta prelomljen duhovnom prizmom umjetnika ne postoji samo u naslikanim prizorima maštovitih seoskih idila ili čarobnih šumskih bestijarija. Osebusno doživljena stvarnost srž je svakog njegovog monologa i svakog autobiografskog retka. "Moja majka kaže da sam uvijek imao nemirne oči. Bez prestanka su lutale i nešto tražile" - navodi Generalić u svojim ranim sjećanjima. Radoznalost duha i pojačan senzibilitet za sve što oko njega postoji ili se događa zadržao je kroz cijeli život. No, Generalićeva razmišljanja, sjećanja i impresije otkrivaju nam ga prije svega kao iskonski mudra čovjeka čiji kompas istinskih životnih vrijednosti i osnovnih moralnih načela nikada nije pokazivao krivi smjer. Uzrok tome možemo naći u činjenici da je Generalić bio čovjek duboko povezan s prirodom, ili bolje rečeno njezin neotuđiv dio, pa je kao takav i funkcionirao poput nje - bazično mudro i nepogrešivo. Generalić osluškuje njene titraje. Uči od prirode i poštuje je. Zatečen je njenom ljepotom, ali i zburjen zagonetnošću postojanja. "Promatrao sam te pčele. Ušao bih u travu, u sjenokošu, među poljsko cvijeće. Klećao sam. plazio za njima, od ruže do ruže. Kako su one putovale, tako sam i ja na koljenima plazio i promatrao kako sišu cvijet. Kakav je to proces to ja ne znam. Ali znam da je čudesan. Marljivost i hrabrost." Duboko human, suosjeća sa svakim njenim djelićem: "Onda sam razmišljao, na primjer, kako se drvo siječe, kako se ruši, pili, a znam da drvo živi, da korijen siše hranu iz zemlje, da mu treba i kiše i sunca i zraka, tako reći kao čovjeku. Samo što ne govori! Mučio bih se kako dokučiti da li drvo trpi bol kad ga čovjek pili, siječe?" U prirodi

Ivan Generalić, doajen hlebinskog naivnog slikarstva u jesen 1985. (Foto: M. Jakupec)

Stalni postav Zbirke Generalić u Galeriji Hlebine

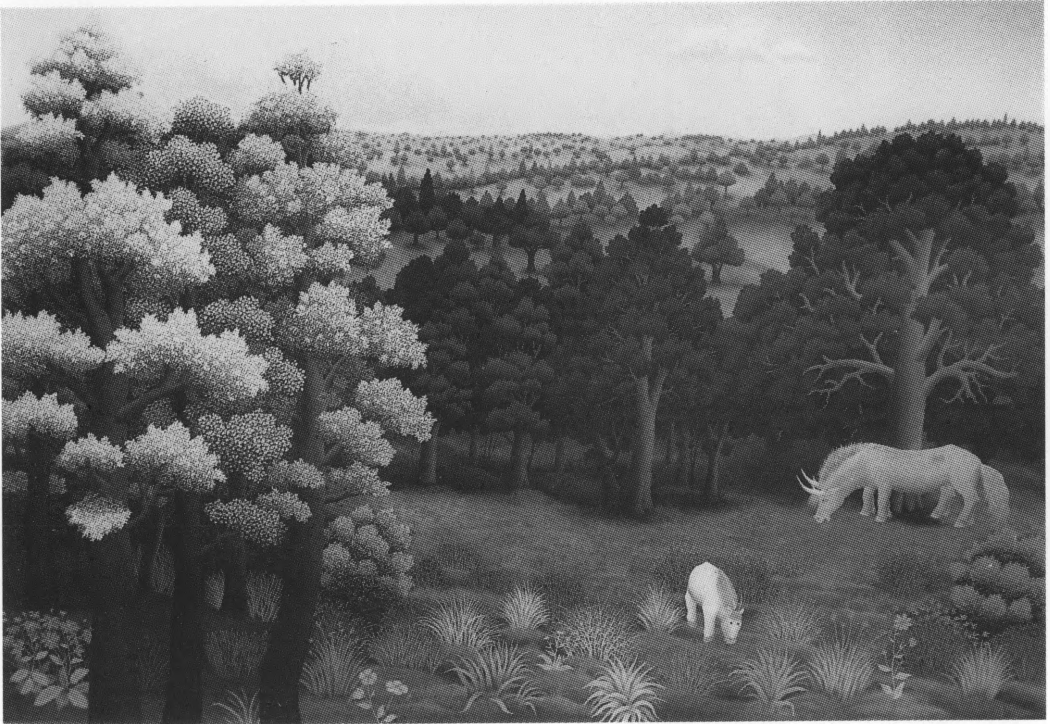

Ivan Generalić: Kanas (1954), tempera na papiru, 50x70 cm, vl. Muzej grada Koprivnice

Generalić nalazi radost postojanja, obilje užitaka ugodnih oku, uhu... "A gorice me i dalje vesele. To je brijeg s kojega gledam čitavu Podravinu. To nije ista priroda kao u mom selu, tu je oko mene šuma, onda pogled u daljinu, noću sjednem i promatram daleka osvijetljena sela, vidim Brege, vidim svoje Hlebine, Delove, Molve, Golu, Gotalovo... Svjetiljke titraju. A ja uživam kao da sam na svodu nebeskom." Koliko samo zadovoljstva nalazi uz obalu Drave: "Promatram valove kako teku, kako vrbova grana utaplja u vodi, pak izranja. Mjesec brzo putuje nebom, čas idu oblaci na njega, čas se on pojavi iza oblaka i zatitra u vodi. Žabe regeću. Trstenjak u tratini popijeva. Lijepa plava ptica. Sjedim na sijenu i razmišljam o prirodi. I nikoga nema da mi smeta. Tu sam ravan Bogu. Tako se to kaže."

Vjera u prirodu podrazumijeva i vjeru u svoju unutrašnju prirodu. Govoreći o svome slikarstvu Generalić naglašava jedinstvenu snagu vlastite nadarenosti: "Kakvoga poznajem čovjeka, takvoga radim čovjeka, drugačije ne znam. Ili drvo! Kako znam tako napravim. To sam ja stvorio u sebi, i to drvo i tog čovjeka. Čovjek ne smije biti fotografija, ja njega donosim kako ja njega vidim. Ja vidim da je čovjek na fotografiji drugačiji, ali ja se ne borim da budem fotograf, nego da taj čovjek bude moj čovjek, kojeg će svi prepoznati da je Generalićev čovjek, bilo gdje u svijetu." Na svoj talenat i njegove neiscrpne mogućnosti ukazuje i šarmantnim odgovorom francuskim novinarima: "Rekli su da imam velike ruke. Pitali su me kako ja s tako debelim prstima na tako velikim rukama mogu slikati grančice i onako fine pojedinosti. Odgovorio sam da ne slikaju samo ruke, već i srce, duša čovjeka."

Bogatu fantaziju i bajkovitost svojih slika objašnjava na duhovit i jednostavan način: "Na mojoj slici Ribič riba je veća od ribiča nekoliko puta pa se zbilja na onom tankom prutiću ne bi mogla izvući iz vode. Budući da mi ribiči uvijek lažemo, odlučio sam naslikati veliku ribu jer uvijek priželjkujemo da ulovimo baš takvu."

Ivan Generalić: Rogati konji (1974), ulje na staklu, 120x170 cm, vl. Galerija Helbine

No, usprkos jedinstvenom umijeću slikanja, snažnoj imaginaciji i izoštrenom osjećaju za likovnost, Generalić je zadržao jedinstvenost i skromnost podravskog seljaka, potvrđujući upravo time svoju veličinu čovjeka, ali i genijalnost umjetnika: "Nisam tužan zbog tuđih zavisti, ne ljutim se, to je nekako i normalno. Niti mi je slava udarila u glavu. Ja sam kao svaki drugi čovjek. Jedino što znam slikati, a drugi to ne znaju."

Okrenut svijetu, boljem i ljepšem od ovog našeg postojećeg, u neprekidnom dodiru sa svijetom iluzije i mašte, podario nam je snove i ljepotu kroz magične prizore svoje umjetnosti. Uvijek je težio, ali i uvijek uspijevaio dosegnuti vrhunce. "Često sanjam da letim, da su mi ruke od perja, da sam se vinuo u visine. Tako sam mislio oduvijek. Uvijek sam želio biti negdje gore kako bih mogao vidjeti duboki pejzaž. To mi se valjda uvuklo u san. Dakle, najčešće sanjam da letim, a kad hoću naniže, onda ispružim ruke i spustim se, pa opet dignem ruke, pa se opet penjem. I onda letim i letim."